

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΥΠΑΤΗ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ ΤΗΣ
ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΚΟΙΝΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Βρυξέλλες, 8.6.2016
JOIN(2016) 29 final

**ΚΟΙΝΗ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ**

Προς μια στρατηγική της ΕΕ για διεθνείς πολιτιστικές σχέσεις

1. ΠΛΑΙΣΙΟ

Η πολιτισμική ποικιλομορφία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των αξιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ΕΕ έχει αναλάβει ισχυρή δέσμευση να προωθήσει μια διεθνή τάξη πραγμάτων που θα βασίζεται στην ειρήνη, το κράτος δικαίου, την ελευθερία της έκφρασης, την αμοιβαία κατανόηση και τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Συνεπώς, η προώθηση της πολυμορφίας μέσω διεθνών πολιτιστικών σχέσεων αποτελεί σημαντικό μέρος του ρόλου της ΕΕ ως παγκόσμιου παράγοντα. Αυτό συνεπάγεται δέσμευση τόσο για την προώθηση «διεθνών πολιτιστικών σχέσεων», μέσω της στήριξης και της βοήθειας που παρέχει η ΕΕ σε τρίτες χώρες, όσο και για τη στήριξη της προώθησης της Ένωσης και των διαφόρων πολιτισμών των κρατών μελών της ΕΕ μέσω «πολιτιστικής διπλωματίας». Ως βασικός εταίρος των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), η ΕΕ συνεργάζεται στενά με την UNESCO¹ για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η ΕΕ έχει πολλά να προσφέρει στον κόσμο: πολυμορφία των πολιτιστικών εκφράσεων, καλλιτεχνική δημιουργία υψηλής ποιότητας και δραστήρια δημιουργική βιομηχανία. Επίσης, μπορεί να ωφεληθεί σημαντικά από την αύξηση των ανταλλαγών με τον υπόλοιπο κόσμο. Παράλληλα, η πείρα της ΕΕ στην πολυμορφία και τον πλουραλισμό αποτελεί μεγάλο πλεονέκτημα για την προώθηση πολιτιστικών πολιτικών ως παραγόντων ειρήνης και κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης σε τρίτες χώρες. Η παρούσα κοινή ανακοίνωση περιγράφει τη συμβολή της Ένωσης στις διεθνείς πολιτιστικές σχέσεις και προτείνει τρόπους για την ανάπτυξη των διεθνών πολιτιστικών σχέσεων της ΕΕ προκειμένου να προαχθούν οι στόχοι της Ένωσης για προώθηση της διεθνούς ειρήνης και σταθερότητας, διατήρηση της ποικιλομορφίας και τόνωση της απασχόλησης και της ανάπτυξης.

Το 2007, η Επιτροπή πρότεινε μια «Ευρωπαϊκή ατζέντα για τον πολιτισμό σ' έναν κόσμο παγκοσμιοποίησης»², η οποία περιελάμβανε την προαγωγή του πολιτισμού στις διεθνείς σχέσεις της Ένωσης. Έκτοτε, με την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισαβόνας και τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης (EYED) δημιουργήθηκε μια νέα αρχιτεκτονική, η οποία μπορεί να ενισχύσει περαιτέρω τη συμβολή της ΕΕ στις διεθνείς πολιτιστικές σχέσεις. Τα τελευταία χρόνια, τα κράτη μέλη, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και οι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών ζητούν πιο συντονισμένη προσέγγιση της ΕΕ στις διεθνείς πολιτιστικές σχέσεις³. Τον Νοέμβριο του 2015, το Συμβούλιο κάλεσε την Επιτροπή και την Ύπατη Εκπρόσωπο να ετοιμάσουν μια «στρατηγική προσέγγιση του πολιτισμού στις εξωτερικές σχέσεις της ΕΕ, με περιγραφή, για τον σκοπό αυτό, ενός συνόλου κατευθυντήριων αρχών»⁴. Κατά συνέπεια, η παρούσα κοινή ανακοίνωση προτείνει τις εν λόγω αρχές, καθώς και μια πιο στρατηγική προσέγγιση της ΕΕ έναντι της πολιτιστικής διπλωματίας.

Ως συμβαλλόμενο μέρος της σύμβασης της UNESCO του 2005 για την προστασία και την προώθηση της πολυμορφίας των πολιτιστικών εκφράσεων⁵, η ΕΕ έχει αναλάβει τη δέσμευση να προωθήσει την πολυμορφία των πολιτιστικών εκφράσεων στο πλαίσιο των διεθνών πολιτιστικών σχέσεων της. Η σύμβαση αυτή αντικατοπτρίζει και προωθεί θεμελιώδεις αξίες

¹ Η Εκπαιδευτική, Επιστημονική και Επιμορφωτική Οργάνωση των Ηνωμένων Εθνών

² Ανακοίνωση σχετικά με μια «ευρωπαϊκή ατζέντα για τον πολιτισμό σ' έναν κόσμο παγκοσμιοποίησης» COM(2007) 242 τελικό.

³ Βλ.: Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την προώθηση της πολιτισμικής ποικιλομορφίας και του διαπολιτισμικού διαλόγου στις εξωτερικές σχέσεις (2008)· Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τις πολιτιστικές διαστάσεις των εξωτερικών δράσεων της ΕΕ (2011)· 2014 Προπαρασκευαστική ενέργεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου «Ο πολιτισμός στις εξωτερικές σχέσεις της ΕΕ» <http://cultureinexternalrelations.eu/>

⁴ Αποτελέσματα της 3428ης συνόδου του Συμβουλίου: Παιδεία, Νεολαία, Πολιτισμός και Αθλητισμός, 23 και 24 Νοεμβρίου 2015

⁵ <http://en.unesco.org/creativity/convention/about/2005-convention-text>

όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, η ισότητα των φύλων, η δημοκρατία, η ελευθερία της έκφρασης και το κράτος δικαίου, καθώς και η πολιτιστική και γλωσσική πολυμορφία⁶. Ο πολιτισμός, και ιδίως ο διαπολιτισμικός διάλογος, μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση σημαντικών παγκόσμιων προκλήσεων, όπως η πρόληψη και η επίλυση συγκρούσεων, η ένταξη των προσφύγων, η αντιμετώπιση της βίαιης ριζοσπαστικοποίησης και η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Με την ανακοίνωση του 2014 για την πολιτιστική κληρονομιά⁷, η ΕΕ επιβεβαίωσε εκ νέου τη δέσμευσή της να προστατεύσει την πολιτιστική κληρονομιά, σε συνεργασία με οργανισμούς όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης και η UNESCO. Το έργο αυτό παραμένει επιτακτικό λόγω της καταστροφής της πολιτιστικής κληρονομιάς σε ζώνες συγκρούσεων όπως το Ιράκ, η Συρία και το Αφγανιστάν

Οι πολιτιστικές ανταλλαγές μπορούν επίσης να αποφέρουν οικονομικά οφέλη. Το παγκόσμιο εμπόριο δημιουργικών προϊόντων υπερδιπλασιάστηκε μεταξύ 2004 και 2013⁸, ενώ ο πολιτισμός αποτελεί κεντρικό στοιχείο στη νέα οικονομία της δημιουργικότητας, της καινοτομίας και της πρόσβασης στη γνώση. Οι πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες αντιπροσωπεύουν περίπου το 3% του παγκόσμιου ΑΕΠ και 30 εκατομμύρια θέσεις εργασίας⁹. Στην ΕΕ μόνο, οι κλάδοι αυτοί αντιπροσωπεύουν περισσότερες από 7 εκατομμύρια θέσεις εργασίας¹⁰. Ομοίως, στις αναπτυσσόμενες χώρες, ο πολιτιστικός και ο δημιουργικός τομέας συμβάλλουν στην προώθηση της βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης. Ο πολιτισμός μπορεί, επομένως, να συμβάλει στην προώθηση **της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης και της ανταγωνιστικότητας** τόσο εντός όσο και εκτός των συνόρων της ΕΕ. Αυτό αναγνωρίζεται στο θεματολόγιο για τη βιώσιμη ανάπτυξη 2030 των Ηνωμένων Εθνών¹¹, το οποίο υπογραμμίζει ότι ο πολιτισμός, συμπεριλαμβανομένων της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς και των δημιουργικών βιομηχανιών, μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην επίτευξη βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης. Ο πολιτισμός αποτελεί έναν από τους σημαντικούς τομείς που προωθούνται στο πλαίσιο της αναπτυξιακής συνεργασίας της ΕΕ.

Οι πολιτιστικές σχέσεις της Ευρώπης με άλλες χώρες είναι ήδη ισχυρές. Τα κράτη μέλη έχουν ήδη στενούς και μακροχρόνιους διεθνείς πολιτιστικούς δεσμούς και η Ευρώπη χαίρει μεγάλης εκτίμησης στον κόσμο για τις πολιτιστικές της παραδόσεις και δημιουργίες. Σύμφωνα με αιτήματα του Συμβουλίου και του Κοινοβουλίου¹², η συντονισμένη δράση της ΕΕ, που βασίζεται στην «έξυπνη συμπληρωματικότητα», μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση των εν λόγω δεσμών με τη δημιουργία συνεργειών, τη συγκέντρωση πόρων, τη διευκόλυνση της συνεργασίας και την εξασφάλιση περισσότερης προβολής σε αυτές τις πολιτισμικές ανταλλαγές και δράσεις¹³.

Η παρούσα κοινή ανακοίνωση προτείνει μια στρατηγική της ΕΕ στον τομέα των διεθνών πολιτιστικών σχέσεων η οποία στοχεύει στην προώθηση της πολιτιστικής συνεργασίας με χώρες εταίρους σε τρεις κύριους άξονες: στήριξη του πολιτισμού ως μοχλού βιώσιμης κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης· προώθηση του πολιτισμικού και διαπολιτισμικού

⁶ Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ

⁷ Ανακοίνωση «Προς μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης» COM(2014)477 final.

⁸ The Globalisation of Cultural Trade: A Shift in Cultural Consumption--International flows of cultural goods and services 2004-2013 (Η παγκοσμιοποίηση των εμπορικών συναλλαγών: Στροφή στην πολιτιστική κατανάλωση - Οι διεθνείς ροές πολιτιστικών αγαθών και υπηρεσιών 2004-2013), Ινστιτούτο Στατιστικής της UNESCO, 2016.

⁹ Cultural Times (Πολιτιστικοί καιροί), έκθεση της CISAC και της UNESCO, 2015.

¹⁰ Ο.π.

¹¹ <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>

¹² <http://cultureinexternalrelations.eu/>

¹³ Σύμφωνα με μελέτες, η ΕΕ θα πρέπει να συμμετέχει στις δραστηριότητες της πολιτιστικής διπλωματίας με βάση την πολύ θετική εικόνα του πολιτισμού των τεχνών και της ιστορίας της Ευρώπης και των κρατών μελών.

http://ec.europa.eu/dgs/fpi/showcases/eu_perceptions_study_en.htm

διαλόγου για ειρηνικές διακοινοτικές σχέσεις· ενίσχυση της συνεργασίας στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς. Για την επίτευξη αυτών των στόχων, οι διεθνείς πολιτιστικές σχέσεις της ΕΕ θα συμβάλουν στο να καταστεί η **ΕΕ ισχυρότερος παγκόσμιος παράγοντας** – βασική προτεραιότητα της παρούσας Επιτροπής καθώς και της παγκόσμιας στρατηγικής της Έπατης Εκπροσώπου.

2. ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΕ

Οι ακόλουθες αρχές θα πρέπει να καθοδηγούν τη δράση της ΕΕ στον τομέα των διεθνών πολιτιστικών σχέσεων:

α) Η προώθηση της πολιτισμικής πολυμορφίας και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Η ΕΕ έχει αναλάβει σαφώς τη δέσμευση να προωθήσει την πολιτισμική πολυμορφία, η προστασία και η προαγωγή της οποίας είναι δυνατή μόνο εάν διασφαλίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι θεμελιώδεις ελευθερίες. Τα θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν βασικά θεμέλια της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου, της ειρήνης, της σταθερότητας, της βιώσιμης ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς και της συμμετοχής στα κοινά. Τα κράτη έχουν την υποχρέωση να σέβονται, να προστατεύουν και να προάγουν τα δικαιώματα ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης, συμπεριλαμβανομένης της καλλιτεχνικής έκφρασης. Σε αυτό το πλαίσιο, και σύμφωνα με τις υποχρεώσεις της βάσει του ενωσιακού και του διεθνούς δικαίου¹⁴, η ΕΕ έχει συνεπώς αναλάβει τη δέσμευση να προωθήσει ανεκτική, πλουραλιστική προσέγγιση στις διεθνείς πολιτιστικές σχέσεις¹⁵.

β) Προώθηση του αμοιβαίου σεβασμού και του διαπολιτισμικού διαλόγου

Προκειμένου να αξιοποιηθεί πλήρως ο ρόλος γέφυρας που θα μπορούσε να διαδραματίσει ο πολιτισμός στις διεθνείς σχέσεις, είναι αναγκαίο να γίνουν βήματα πέρα από την προβολή της πολυμορφίας των ευρωπαϊκών πολιτισμών και να επιδιωχθεί η διαμόρφωση ενός νέου πνεύματος διαλόγου, επικοινωνίας και αμοιβαίας κατανόησης, κοινής ανάπτυξης ικανοτήτων και παγκόσμιας αλληλεγγύης¹⁶. Οι πολιτιστικές σχέσεις θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις περιφερειακές διαφορές και τις τοπικές ευαισθησίες, προσαρμόζοντας τη δράση στις συγκεκριμένες πολιτιστικές συνθήκες και τα πολιτιστικά ενδιαφέροντα. Δεδομένου ότι οι άνθρωποι συχνά έρχονται σε επαφή σε διασυνοριακό επίπεδο με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων, θα πρέπει η επικοινωνία μεταξύ των προσώπων να πραγματοποιείται σε συνθήκες σεβασμού και ισότητας και σε πνεύμα εταιρικής σχέσης. Η αμοιβαιότητα, η αμοιβαία μάθηση και η συνδημιουργία θα πρέπει συνεπώς να στηρίζουν τις διεθνείς πολιτιστικές σχέσεις της ΕΕ.

γ) Διασφάλιση του σεβασμού της συμπληρωματικότητας και της επικουρικότητας.

¹⁴ Άρθρα 2, 6, 21, 49 της ΣΕΕ και άρθρα 7, 8, 10, 11, 22 του χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ. Όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ είναι συμβαλλόμενα μέρη του ICCPR και της ΕΣΑΔ.

¹⁵ Βλ. επίσης τις κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα όσον αφορά την ελευθερία της έκφρασης εντός και εκτός διαδικτύου (έγγρ. 9647/14).

¹⁶ Όπως συνιστάται στην προπαρασκευαστική δράση για τον «πολιτισμό στις εξωτερικές σχέσεις της ΕΕ» η οποία δρομολογήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και δημοσιεύθηκε το 2014: <http://cultureinexternalrelations.eu/main-outcomes/> και στη «στρατηγική για τις πολιτιστικές σχέσεις ΕΕ-Κίνας: έκθεση της ομάδας εμπειρογνομόνων για τον πολιτισμό και τις εξωτερικές σχέσεις – Κίνα» (Νοέμβριος 2012).

Η προτεινόμενη στρατηγική της ΕΕ στον τομέα των διεθνών πολιτιστικών σχέσεων βασίζεται στον πλήρη σεβασμό των αντίστοιχων τομέων αρμοδιοτήτων της ΕΕ και των κρατών μελών της. Σύμφωνα με το άρθρο 6 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), στον τομέα του πολιτισμού η Ένωση έχει αρμοδιότητα να αναλαμβάνει δράσεις για να υποστηρίξει, να συντονίζει ή να συμπληρώνει τη δράση των κρατών μελών. Το άρθρο 167 παράγραφος 3 της ΣΛΕΕ ορίζει ότι η Ένωση και τα κράτη μέλη ευνοούν τη συνεργασία με τρίτες χώρες και τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς στον πολιτιστικό τομέα. Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 167 παράγραφος 4 της ΣΛΕΕ, η Ένωση, όταν αναλαμβάνει δράσεις δυνάμει άλλων διατάξεων των Συνθηκών, λαμβάνει υπόψη της τις πολιτιστικές πτυχές. Στον τομέα της συνεργασίας για την ανάπτυξη, η ΕΕ και τα κράτη μέλη της αλληλοσυμπληρώνονται και αλληλοενισχύονται (άρθρο 208). Με πλήρη σεβασμό της αρχής της επικουρικότητας, η ΕΕ λαμβάνει μέτρα για την προώθηση των διεθνών πολιτιστικών σχέσεων όταν αυτά μπορεί να είναι αποτελεσματικότερα από τα μέτρα που λαμβάνονται σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο. Τα πρόσφατα συμπεράσματα του Συμβουλίου για τον πολιτισμό στις εξωτερικές σχέσεις της ΕΕ επισήμαναν την ανάγκη καλύτερου συντονισμού των προσπαθειών προς την κατεύθυνση μιας στρατηγικής ευρωπαϊκής προσέγγισης¹⁷. Κατά συνέπεια, η ΕΕ μπορεί να ενεργεί ως καταλύτης και να συμβάλλει στην προώθηση συνεργειών μεταξύ των εθνικών πολιτιστικών ιδρυμάτων και φορέων και στη συνεργασία μεταξύ τους, καθώς και μεταξύ των ιδιωτικών και δημόσιων επιχειρήσεων σε παγκόσμιο επίπεδο, ανάλογα με την περίπτωση.

δ) Προώθηση οριζόντιας προσέγγισης του πολιτισμού

Ο πολιτισμός δεν περιορίζεται στις τέχνες ή τη λογοτεχνία. Καλύπτει ένα ευρύ φάσμα πολιτικών και δραστηριοτήτων, από τον διαπολιτισμικό διάλογο έως τον τουρισμό, από την εκπαίδευση και την έρευνα έως τις δημιουργικές βιομηχανίες, από την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς έως την προώθηση των δημιουργικών βιομηχανιών και των νέων τεχνολογιών, και από τη βιοτεχνία έως τη συνεργασία για την ανάπτυξη. Η προτεινόμενη στρατηγική συνεπώς ευνοεί τις ευκαιρίες για την προώθηση του πολιτισμού στο πλαίσιο των εξωτερικών σχέσεων της ΕΕ. Ο πολιτισμός αποτελεί επίσης βασικό στοιχείο της βιώσιμης ανάπτυξης στον βαθμό που ο δημιουργικός τομέας μπορεί να προωθήσει τη συμφιλίωση, την ανάπτυξη και την ελευθερία της έκφρασης στις οποίες μπορούν να βασιστούν άλλες θεμελιώδεις ελευθερίες.

ε) Προώθηση του πολιτισμού μέσω των υφιστάμενων πλαισίων συνεργασίας¹⁸

Για τη διασφάλιση πολιτικής συνοχής και προς αποφυγή αλληλεπικαλύψεων, ο αποτελεσματικότερος τρόπος για την προώθηση του πολιτισμού στο πλαίσιο των εξωτερικών σχέσεων της ΕΕ είναι να χρησιμοποιούνται το υφιστάμενο πλαίσιο συνεργασίας και τα μέσα χρηματοδότησης. Η ΕΕ έχει αναπτύξει προσαρμοσμένα στις ανάγκες πλαίσια για θεματική και γεωγραφική συνεργασία, καθώς και μέσα χρηματοδότησης για τον σκοπό αυτό.

Θεματικά προγράμματα

- Μέσο εταιρικής σχέσης (ΜΕΣ): μεταξύ των στόχων της είναι η «ευρεία ενίσχυση της κατανόησης και της προβολής της Ένωσης... μέσω της δημόσιας διπλωματίας, των διαπροσωπικών επαφών, της συνεργασίας σε εκπαιδευτικά και ακαδημαϊκά θέματα, των

¹⁷ Συμπεράσματα του Συμβουλίου για τον πολιτισμό στο πλαίσιο των εξωτερικών σχέσεων της ΕΕ και ιδίως της συνεργασίας για την ανάπτυξη. 24 Νοεμβρίου 2015

¹⁸ Τα παραδείγματα ειδικών δράσεων και έργων δεν προδικάζουν την υλοποίηση νέων έργων σύμφωνα με την παρούσα στρατηγική. Εξάλλου, η μνεία εν εξελίξει έργων ή προγραμμάτων δεν συνεπάγεται τη μόνιμη χρηματοδότησή τους.

δεξαμενών σκέψης και δραστηριοτήτων προβολής με σκοπό την προώθηση των αξιών και των συμφερόντων της Ένωσης»¹⁹.

- Ευρωπαϊκό μέσο για τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα (ΕΜΔΑΔ): παρέχει βοήθεια για την ανάπτυξη και εδραίωση της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών. Μεταξύ των στόχων του μέσου αυτού είναι η προώθηση της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης, συμπεριλαμβανομένης της πολιτικής, καλλιτεχνικής και πολιτιστικής έκφρασης²⁰.
- Στόχος του προγράμματος «Παγκόσμια δημόσια αγαθά και προκλήσεις» του Μηχανισμού Αναπτυξιακής Συνεργασίας (ΜΑΣ) στο πλαίσιο της συνιστώσας του για την ανθρώπινη ανάπτυξη είναι η προαγωγή της πολιτισμικής πολυμορφίας και του σεβασμού της άνευ διακρίσεων αξιοπρέπειας όλων των πολιτισμών. Θα τονώσει επίσης τη συμβολή των βιομηχανιών πολιτιστικών αγαθών στην οικονομική μεγέθυνση των αναπτυσσόμενων χωρών, των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και των τοπικών αρχών.
- Μηχανισμός συμβολής στη Σταθερότητα και την Ειρήνη (IcSP): στόχος του είναι η προώθηση της πρόληψης των συγκρούσεων, η αντιμετώπιση κρίσεων, η εδραίωση της ειρήνης προκειμένου να αντιμετωπίζονται οι παγκόσμιες και διαπεριφερειακές απειλές: οι πολιτιστικές οργανώσεις περιλαμβάνονται στον ορισμό της κοινωνίας των πολιτών προς χρηματοδότηση στο πλαίσιο αυτού του μηχανισμού²¹.
- Πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη»: στόχος του είναι μεταξύ άλλων «η προώθηση της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς και η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του ευρωπαϊκού πολιτιστικού και δημιουργικού τομέα»· το πρόγραμμα είναι επίσης «ανοικτό σε δράσεις διμερούς ή πολυμερούς συνεργασίας με τρίτες χώρες»²².

Γεωγραφικά πλαίσια συνεργασίας

- **Πολιτική διεύρυνσης:** ως υποψήφιες χώρες και δυνάμει υποψήφιες χώρες, οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων²³ και η Τουρκία έχουν ιδιαίτερη θέση και σημασία στις εξωτερικές πολιτικές της ΕΕ. Οι πολιτικές της ΕΕ στον τομέα του πολιτισμού αποτελούν μέρος του «κεκτημένου της ΕΕ», το οποίο οι υποψήφιες χώρες πρέπει να εφαρμόσουν στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων όσον αφορά το κεφάλαιο 26 για την εκπαίδευση και τον πολιτισμό. Στο πλαίσιο αυτό, η περιοχή λαμβάνει ενίσχυση στο πλαίσιο του μηχανισμού προενταξιακής βοήθειας (ΜΠΒ). Η ΕΕ στηρίζει από καιρό τα πολιτιστικά προγράμματα στα Δυτικά Βαλκάνια για την προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου, της συμφιλίωσης και της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης. Στο πλαίσιο της «Διαδικασίας της Λουμπλιάνας Ι και ΙΙ», δράσης την οποία ανέλαβαν από κοινού η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο της Ευρώπης, επενδύθηκαν σημαντικοί πόροι για την αποκατάσταση της πολιτιστικής κληρονομιάς στη νοτιοανατολική Ευρώπη²⁴. Οι πολιτιστικές οργανώσεις των χωρών της διεύρυνσης επωφελούνται από την πολιτική συνεργασία της ΕΕ για την

¹⁹ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 234/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαρτίου 2014, σχετικά με τη θέσπιση Μέσου Εταιρικής Σχέσης για τη συνεργασία με τρίτες χώρες.

²⁰ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 235/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαρτίου 2014, για την καθιέρωση χρηματοδοτικού μέσου για τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα παγκοσμίως.

²¹ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 230/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαρτίου 2014, για τη θέσπιση μηχανισμού συμβολής στη σταθερότητα και την ειρήνη.

²² Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1295/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2013, για την θέσπιση του προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη» (2014 έως 2020).

²³ Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Κοσσυφοπέδιο*, Μαυροβούνιο, Σερβία.

²⁴ Οι δράσεις της ΕΕ στον τομέα αυτό στη Βοσνία και το Κοσσυφοπέδιο έχουν αποδείξει τις δυνατότητες των πολιτικών που βασίζονται στην πολιτιστική κληρονομιά για τη συμφιλίωση σε μετασυγκρουσιακές καταστάσεις, πέρα από τη συμβολή τους στην οικονομική ανάπτυξη.

ενίσχυση των ικανοτήτων τους, καθώς και από την πλήρη συμμετοχή στα προγράμματα «Πολιτισμός» και «Δημιουργική Ευρώπη»²⁵. Οι χώρες της διεύρυνσης αντιμετωπίζουν σήμερα νέες προκλήσεις, όπως η ένταξη των νεοαφιχθέντων μεταναστών, όπου ο διαπολιτισμικός διάλογος μπορεί να προωθήσει τη συμφιλίωση και τις δημοκρατικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνίες, και να συμβάλει στην καταπολέμηση της ριζοσπαστικοποίησης. Η ΕΕ θα πρέπει να συνεχίσει να συνεργάζεται στενά με τις χώρες της διεύρυνσης προκειμένου να συμβάλει στην προστασία της πολιτιστικής τους κληρονομιάς, και να προωθήσει την ανάπτυξη των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών τους, καθώς και τη συμμετοχή τους στα υπάρχοντα πολιτιστικά προγράμματα της ΕΕ.

- **Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας:** η ΕΠΓ διέπει τις σχέσεις της ΕΕ με 16 από τις πλησιέστερες ανατολικές και νότιες γειτονικές της χώρες. Μια διαφοροποιημένη διμερής προσέγγιση κάθε χώρας εταίρου συμπληρώνεται από πρωτοβουλίες περιφερειακής συνεργασίας στη νότια Μεσόγειο²⁶ και την ανατολική εταιρική σχέση²⁷. Η πολιτική, οικονομική και πολιτιστική διαφοροποίηση και η ενίσχυση της αμοιβαίας ανάληψης ευθύνης συνιστούν βασικά στοιχεία της αναθεωρημένης ΕΠΓ²⁸. Η πλατφόρμα 4 χρησιμεύει ως φόρουμ για την ενίσχυση της συνεργασίας και του πολιτικού διαλόγου σε τομείς όπως η εκπαίδευση, η νεολαία (συμπεριλαμβανομένης της ικανότητας επαγγελματικής ένταξης), ο πολιτισμός και η δημιουργικότητα, η έρευνα και η καινοτομία, οι οπτικοακουστικές πολιτικές και η κοινωνία της πληροφορίας, ενώ ειδικά προγράμματα στηρίζουν την ανάπτυξη ικανοτήτων. Στη νότια Μεσόγειο, η ΕΕ στηρίζει την πολιτιστική συνεργασία μέσω περιφερειακών προγραμμάτων για την πολιτιστική κληρονομιά και τον οπτικοακουστικό τομέα, αλλά και μέσω διμερών δραστηριοτήτων. Πολλές χώρες της ΕΠΓ αντιμετωπίζουν παρατεταμένες προκλήσεις όπως πολιτική ένταση, οικονομικές αναταραχές, βίαιη ριζοσπαστικοποίηση και μεταναστευτικές ροές. Ιδιαίτερα στο πλαίσιο αυτό, η πολιτιστική συνεργασία και οι ανταλλαγές όσον αφορά τις πολιτιστικές πολιτικές μπορούν να συμβάλουν στη σταθεροποίηση. Για παράδειγμα, ο ευρωπαϊκός μηχανισμός γειτονίας προβλέπει τη χορήγηση 17 εκατ. EUR μεταξύ 2014 και 2017 για τη στήριξη των μέσων ενημέρωσης και του πολιτισμού με στόχο την ανάπτυξη στην περιοχή της νότιας Μεσογείου²⁹. Επίσης, η διαφύλαξη του πολιτισμού και της πολιτιστικής κληρονομιάς στηρίζεται σε πέντε προγράμματα διασυνοριακής συνεργασίας³⁰.
- **Αναπτυξιακή Συνεργασία:** στόχος του Μηχανισμού Αναπτυξιακής Συνεργασίας (ΜΑΣ) είναι η μείωση της φτώχειας και η προώθηση της βιώσιμης οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, καθώς και η προαγωγή της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου, της χρηστής διακυβέρνησης και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων³¹. Περιλαμβάνει τρεις συγκεκριμένες συνιστώσες: i) γεωγραφικά προγράμματα για τη στήριξη της συνεργασίας με 47 περίπου αναπτυσσόμενες χώρες στη Λατινική Αμερική, Νότια Ασία και Βόρεια και Νοτιανατολική Ασία, Κεντρική Ασία, Μέση Ανατολή και Νότια Αφρική· ii) το νέο παναφρικανικό πρόγραμμα για τη στήριξη της στρατηγικής

²⁵ Όπως προβλέπεται στο άρθρο 8 παράγραφος 3 του κανονισμού 1295/2013 του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2013, για τη θέσπιση του προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη». Κατάλογος με τις συμμετέχουσες χώρες εκτός ΕΕ: http://eacea.ec.europa.eu/creative-europe/library/eligibility-organisations-non-eu-countries_en

²⁶ Αλγερία, Αίγυπτος, Ισραήλ, Ιορδανία, Λίβανος, Λιβύη, Μαρόκο, Παλαιστίνη*, Συρία και Τυνησία.

²⁷ Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν, Λευκορωσία, Γεωργία, Μολδαβία και Ουκρανία.

²⁸ Κοινή ανακοίνωση με τίτλο «Επανεξέταση της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας» (18 Νοεμβρίου 2015). JOIN(2015) 50 final.

²⁹ http://www.enpi-info.eu/mainmed.php?id=486&id_type=10

³⁰ http://www.enpi-info.eu/maineast.php?id=322&id_type=10

³¹ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 233/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαρτίου 2014, περί μηχανισμού χρηματοδότησης της αναπτυξιακής συνεργασίας την περίοδο 2014-2020.

εταιρικής σχέσης μεταξύ ΕΕ και Αφρικής. Σε πολλές ενότητες του κανονισμού ΜΑΣ αναγνωρίζεται ο ρόλος του πολιτισμού.

- Η συμφωνία εταιρικής σχέσης του Κοτονού που υπεγράφη τον Ιούνιο του 2000³² αποτέλεσε εικοσαετές πλαίσιο για τη συνεργασία με τις χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού (ΑΚΕ). Βάσει αυτής της συμφωνίας, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης (ΕΤΑ) χρηματοδοτεί πολιτιστικά προγράμματα τα οποία διαχειρίζεται και εφαρμόζει η Γραμματεία της ομάδας των κρατών ΑΚΕ. Το 9ο ΕΤΑ χρηματοδότησε έργα για την ενίσχυση των τεχνικών, οικονομικών και διαχειριστικών ικανοτήτων των δημιουργικών βιομηχανιών στις χώρες ΑΚΕ και ειδικότερα για την ανάπτυξη και διάρθρωση του κινηματογράφου και των οπτικοακουστικών βιομηχανιών των χωρών ΑΚΕ (14 εκατ. EUR). Εν συνεχεία, το πρόγραμμα «ACP Cultures+» (30 εκατ. EUR στο πλαίσιο του 10ου ΕΤΑ) συνέβαλε στην καταπολέμηση της φτώχειας με την προώθηση βιώσιμων πολιτιστικών βιομηχανιών. Το τρέχον πρόγραμμα εντός των χωρών ΑΚΕ εξακολουθεί να στηρίζει τις πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες (40 εκατ. EUR στο πλαίσιο του 11ου ΕΤΑ κατά την περίοδο 2014-2020). Η Επιτροπή εξετάζει επί του παρόντος το πλαίσιο που θα διέπει τις σχέσεις με τις χώρες ΑΚΕ μετά τη λήξη της συμφωνίας εταιρικής σχέσης του Κοτονού. Σε εξέλιξη βρίσκονται οι προετοιμασίες για την αναθεώρηση της ευρωπαϊκής συναίνεσης για την ανάπτυξη.

3. ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΕΤΑΙΡΟΥΣ

Στο πλαίσιο της προτεινόμενης στρατηγικής της ΕΕ στον τομέα των διεθνών πολιτιστικών σχέσεων, η Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος προτείνουν τους ακόλουθους τρεις άξονες εργασίας για την προώθηση των διεθνών πολιτιστικών σχέσεων με τις χώρες εταίρους:

- στήριξη του πολιτισμού ως μοχλού βιώσιμης κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης
- προώθηση του πολιτισμικού και διαπολιτισμικού διαλόγου για ειρηνικές διακοινοτικές σχέσεις
- ενίσχυση της συνεργασίας στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς

3.1. Στήριξη του πολιτισμού ως μοχλού κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης

α) Στήριξη της χάραξης πολιτιστικών πολιτικών

Η σύμβαση της UNESCO του 2005 για την προστασία και την προώθηση της πολυμορφίας των πολιτιστικών εκφράσεων³³ υπογραμμίζει «την ανάγκη να ενσωματωθεί ο πολιτισμός σαν στρατηγικό στοιχείο στις εθνικές και διεθνείς πολιτικές ανάπτυξης, καθώς και στη διεθνή συνεργασία για την ανάπτυξη». Ο σεβασμός της πολιτισμικής πολυμορφίας και της ελευθερίας της έκφρασης που καλλιεργείται μέσω του πολιτισμού στηρίζει σημαντικά τις διαδικασίες εκδημοκρατισμού και την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη. Κατά συνέπεια, η ΕΕ θα πρέπει να βοηθήσει τις χώρες εταίρους να ενσωματώσουν τον πολιτισμό στις εθνικές πολιτικές. Η ΕΕ εργάζεται για την προώθηση της κύρωσης και την εφαρμογή της σύμβασης της UNESCO του 2005 εμβαθύνοντας τον πολιτικό διάλογο με τις χώρες εταίρους και ενισχύοντας τα συστήματα διακυβέρνησης.

³² https://ec.europa.eu/europeaid/where/acp/overview/cotonou-agreement/index_en.htm_en

³³ <http://en.unesco.org/creativity/convention/about/2005-convention-text>

- **Ανταλλαγή εμπειριών με τις χώρες της διεύρυνσης και τις γειτονικές χώρες:** η ΕΕ θα χρησιμοποιήσει τις υφιστάμενες διμερείς ή πολυμερείς δομές διαλόγου για την ανταλλαγή εμπειριών και αποτελεσμάτων, συμπεριλαμβανομένων πρωτοβουλιών όπως οι πολιτιστικές πρωτεύουσες της Ευρώπης. Η Επιτροπή θα προωθήσει τη χρήση μέσων όπως το ΤΑΙΕΧ³⁴ και η αδελφοποίηση στον τομέα του πολιτισμού.
- **Ενίσχυση των πολιτιστικών πολιτικών:** στη Νότια Γειτονία, το πρόγραμμα Med Culture (2014-2018) στηρίζει τις χώρες εταίρους στη χάραξη πολιτιστικών πολιτικών και πρακτικών, ενώ το MedFilm, ένα νέο τριετές πρόγραμμα ανάπτυξης ικανοτήτων, βοηθά τους κινηματογραφιστές να αντιμετωπίσουν ευαίσθητα ζητήματα σε περιφερειακό επίπεδο³⁵.

β) Ενίσχυση των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών

Ως δυναμικός οικονομικός τομέας, οι πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες είναι σημαντικοί φορείς που παρέχουν ποιοτικές θέσεις εργασίας και προάγουν την έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Οι επενδύσεις σε πολιτιστικά έργα συμβάλλουν στην ανταγωνιστικότητα, την ελκυστικότητα και την κοινωνική συνοχή των πόλεων και των περιφερειών³⁶. Περισσότερες από 70 περιφέρειες της ΕΕ έχουν επιλέξει τις πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες ως προτεραιότητα των οικείων στρατηγικών έξυπνης εξειδίκευσης, διότι αναγνωρίζουν αυτές τις βιομηχανίες ως κινητήριες δυνάμεις της περιφερειακής ανάπτυξης και των τοπικών θέσεων απασχόλησης.

Στις αναπτυσσόμενες χώρες, οι δείκτες της UNESCO σχετικά με την ανάπτυξη μέσω του πολιτισμού (CDIS) δείχνουν ότι ο πολιτισμός αντιπροσωπεύει το 1,5% - 5,7% του ΑΕΠ σε χώρες χαμηλού και μέσου εισοδήματος, στοιχείο που φανερώνει τις διαφορές σε πολιτικό και θεσμικό πλαίσιο, το επίπεδο της κοινωνικής συμμετοχής και της παιδείας και τον βαθμό ελευθερίας της έκφρασης. Για παράδειγμα, στην Μπουρκίνα Φάσο, πάνω από 170 000 άτομα (περίπου το 2% του ενεργού πληθυσμού) έχουν επαγγέλματα που συνδέονται με τον πολιτισμό. Κάθε χώρα έχει τα δυνατά της σημεία: την κινηματογραφική βιομηχανία η Νιγηρία, τη μουσική η Καραϊβική και τον πολιτιστικό τουρισμό η Μέση Ανατολή. Για να στηρίξει τη συνέχιση της προόδου, η ΕΕ μπορεί να ανταλλάξει εμπειρογνωμοσύνη σχετικά με την περαιτέρω ανάπτυξη σχετικών δεξιοτήτων και κατάλληλου κανονιστικού πλαισίου.

- **Αύξηση των οικονομικών εσόδων από τις δημιουργικές βιομηχανίες:** το πρόγραμμα εντός των χωρών ΑΚΕ στο πλαίσιο του 11ου ΕΤΑ θα στηρίξει τη συμβολή των βιομηχανιών πολιτιστικών αγαθών στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη των χωρών ΑΚΕ (40 εκατ. EUR κατά την περίοδο 2014-2020).
- **Δημιουργικές πλατφόρμες και πόλοι:** στις διεθνείς πολιτιστικές βιομηχανίες, η συνδημιουργία αποτελεί το καλύτερο μέσο προόδου. Οι ευρωπαϊκοί και άλλοι διεθνείς πολιτιστικοί φορείς πρέπει να βρουν νέους τρόπους για να αναπτυχθούν και να κερδίσουν το διεθνές κοινό. Δημιουργικές πλατφόρμες και πόλοι δημιουργούνται σε διάφορες περιφέρειες, όπως:

³⁴ Το ΤΑΙΕΧ είναι το μέσο τεχνικής βοήθειας και ανταλλαγής πληροφοριών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το ΤΑΙΕΧ στηρίζει τις δημόσιες διοικήσεις όσον αφορά την προσέγγιση, την εφαρμογή και την επιβολή της νομοθεσίας της ΕΕ διευκολύνοντας επίσης την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών της ΕΕ.

³⁵ <http://www.enpi-info.eu/medportal/news/latest/45210/MedFilm:-Call-for-proposals-to-promote-development-of-film-industry-in-Southern-Mediterranean>

³⁶ Οι πολιτιστικές πρωτεύουσες της Ευρώπης αποτελούν πολύ καλό παράδειγμα: κάθε ευρώ δημόσιου χρήματος που επενδύθηκε, για παράδειγμα, στη Lille το 2004 (Γαλλία) εκτιμάται ότι απέφερε 8 ευρώ στην τοπική οικονομία.

- **Το Ίδρυμα Ασία-Ευρώπη**³⁷ συγχρηματοδοτείται από την ΕΕ και στηρίζει τις πολιτιστικές και δημιουργικές πλατφόρμες Ασία-Ευρώπη στο πλαίσιο του προγράμματος «Creative Networks» (Δημιουργικά Δίκτυα).
 - Στη **νότια Μεσόγειο**: η ΕΕ στηρίζει ένα έργο για την ανάπτυξη πόλων (clusters) στις πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες (2013-17) από κοινού με τον UNIDO (Οργανισμός Βιομηχανικής Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών).
 - Το 2016, η ΕΕ δρομολόγησε μια δράση στο πλαίσιο του προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη» για την ανάπτυξη **Ευρωπαϊκού Δικτύου Δημιουργικών Πλατφορμών**³⁸, το οποίο θα περιλαμβάνει όλες τις χώρες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη» (μεταξύ άλλων Σερβία, Μολδαβία, Τουρκία, Γεωργία και Ουκρανία).
 - Από το 2016, ένα πιλοτικό σχέδιο της ΕΕ στηρίζει τη **δικτύωση μεταξύ νέων δημιουργικών και πολιτιστικών επιχειρηματιών από την ΕΕ και από τρίτες χώρες**. Η πλατφόρμα περιλαμβάνει υπηρεσίες όπως καθοδήγηση, δραστηριότητες μάθησης από ομοτίμους, διασκέψεις για συγκεκριμένα θέματα, επισκέψεις μελέτης και συνεδριάσεις με δυνητικούς επενδυτές σε ολόκληρο τον κόσμο³⁹.
- **Επιχειρηματικότητα και ανάπτυξη δεξιοτήτων**: το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης⁴⁰ θα συνεχίσει τις εργασίες του για την ανάπτυξη δεξιοτήτων για τις πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες. Στόχος του προγράμματος «ACP Cultures+» είναι η ενίσχυση των ικανοτήτων των επαγγελματιών του πολιτιστικού τομέα στις χώρες ΑΚΕ⁴¹. Στόχος της ΕΕ είναι να προωθήσει τις ευκαιρίες στην αγορά για τα πολιτιστικά αγαθά και τις υπηρεσίες, να ενθαρρύνει τη καινοτομία και τα νέα επαγγέλματα στις σύγχρονες τεχνολογίες, με παράλληλη στήριξη της κατάρτισης των δημιουργικών επαγγελματιών.
- **Στήριξη των ευρωπαϊκών μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ)**: για παράδειγμα, στο πλαίσιο των προγραμμάτων «Πύλης πρόσβασης» που δρομολογήθηκαν το 2016, η Επιτροπή μπορεί να στηρίξει δημιουργικές ΜΜΕ στη Νότια Κορέα και τη νοτιοανατολική Ασία με επιχειρηματικές αποστολές και υπηρεσίες υποστήριξης, συμπεριλαμβανομένης της καθοδήγησης, καθώς και με υλικοτεχνική και οικονομική στήριξη.
- **Πλαίσια δομημένης εδαφικής συνεργασίας**: υπάρχουν πολλά παραδείγματα του τρόπου με τον οποίο ο πολιτισμός μπορεί να συνδέσει διάφορες περιφέρειες, να συμβάλει στον βιώσιμο τουρισμό, να προστατεύσει το περιβάλλον και να προωθήσει την ενεργειακή απόδοση⁴². Όλες οι στρατηγικές εξετάζουν τον πολιτισμό ως επένδυση για την ανάπτυξη και την απασχόληση, καθώς και ως πυλώνα της οικονομικής δραστηριότητας στο πλαίσιο του στόχου της ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας.

³⁷ <http://www.asef.org/>

³⁸ http://ec.europa.eu/culture/news/2016/0405-european-network-creative-hubs_en.htm

³⁹ http://ec.europa.eu/culture/calls/general/2015-eac-s11_en.htm

⁴⁰ www.etf.europa.eu/

⁴¹ Αυτό το πρόγραμμα στήριξης των χωρών ΑΚΕ χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης (ΕΤΑ): <http://www.acpculturesplus.eu/?lang=uk>

⁴² Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται: η στρατηγική της ΕΕ για την περιοχή της Βαλτικής Θάλασσας (EUSBSR) της 10ης Ιουνίου 2009 (COM(2009) 248 τελικό), η στρατηγική της ΕΕ για την περιοχή του Δούναβη (EUSDR) της 8ης Δεκεμβρίου 2010 (COM(2010) 715), το σχέδιο δράσης για μια θαλάσσια στρατηγική στην περιοχή του Ατλαντικού, Επίτευξη έξυπνης, βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης, της 13ης Μαΐου 2013, COM(2013) 279, η στρατηγική της ΕΕ για την περιφέρεια Αδριατικής-Ιονίου (EUSAIR) της 17ης Ιουνίου 2014 (COM(2014) 357), και η στρατηγική της ΕΕ για την περιοχή των Άλπεων (EUSALP) της 28ης Ιουλίου 2015 (COM(2015) 366).

γ) Στήριξη του ρόλου των τοπικών αρχών στις χώρες εταίρους

Οι πόλεις και άλλες τοπικές αρχές που επενδύουν στον πολιτισμό αποκομίζουν μεγάλο κέρδος όσον αφορά την ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή, όπως καταδεικνύουν οι Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης και η έκθεση «World Cities Culture Report» του 2015⁴³. Το Κοινό Κέντρο Ερευνών της Επιτροπής αναπτύσσει ένα μέσο παρακολούθησης των πολιτιστικών και δημιουργικών πρωτοβουλιών σε επίπεδο πόλης, το οποίο θα στηρίζει πιο στοχευμένες επενδύσεις και θα αντλεί διδάγματα από τις βέλτιστες πρακτικές. Πρόσφατη εξωτερική μελέτη που χαρτογραφεί τρέχουσες και μελλοντικές πολιτιστικές δράσεις για την ανάπτυξη⁴⁴ επιβεβαίωσε ότι οι πολιτιστικές δραστηριότητες προωθούν την τοπική δυναμική ανάπτυξης, ιδίως σε αγροτικές περιοχές, όπου οι παραδοσιακές δεξιότητες και τέχνες μπορούν να συμβάλουν στη μείωση της φτώχειας.

Η προσέγγιση της ΕΕ για βιώσιμη αστική ανάπτυξη αναγνωρίζει τον κεντρικό ρόλο του πολιτισμού και θεωρεί ότι η διαθεσιμότητα δημόσιου χώρου για όλους τους πολίτες είναι ουσιαστικής σημασίας. Για παράδειγμα, στις χώρες της Λατινικής Αμερικής, η ΕΕ προώθησε τη διανομή οπτικοακουστικών προγραμμάτων για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων που προκύπτουν από ανισότητες σε αστικές περιοχές. Ένα άλλο παράδειγμα στην Αφρική δείχνει πώς η τέχνη και η αρχιτεκτονική μπορούν να καταστήσουν βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς την αστική ανάπτυξη⁴⁵.

- **Καινοτόμες εταιρικές σχέσεις:** χρηματοδοτούμενη στο πλαίσιο του Μηχανισμού Αναπτυξιακής Συνεργασίας (ΜΑΣ) η πρωτοβουλία αυτή που αναλαμβάνεται από κοινού με τις τοπικές αρχές επικεντρώνεται ειδικά στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, καθώς και σε περιπτώσεις εύθραυστης δημοκρατίας ή χώρες όπου απειλούνται τα πολιτισμικά δικαιώματα. Ένα άλλο έργο στο πλαίσιο του πολυετούς ενδεικτικού προγράμματος για τη Λατινική Αμερική έχει ως στόχο την ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και των τεχνών για την κοινωνική συνοχή στις πόλεις της Λατινικής Αμερικής. Το έργο διευκολύνει τις ανταλλαγές και τις κοινές δράσεις μεταξύ της ΕΕ και της Λατινικής Αμερικής με στόχο τη βελτίωση της ενσωμάτωσης των πολιτιστικών πολιτικών και πρωτοβουλιών σε στρατηγικές αστικής ανάπτυξης, με βάση επιτυχημένα έργα που συνέβαλαν στην κοινωνική συνοχή.
- **Στήριξη της πολιτιστικής αδελφοποίησης πόλεων:** η Επιτροπή προάγει τον ρόλο των πόλεων ως πόλων καινοτομίας και ορθών πρακτικών με την αδελφοποίηση πόλεων και πολιτιστικών χώρων που έχουν παρεμφερή κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά προβλήματα, ώστε να εξεταστούν τυχόν ευκαιρίες ανάπτυξης. Η Επιτροπή σχεδιάζει να δρομολογήσει περιφερειακά προγράμματα με τη Λατινική Αμερική (ιδίως με την Κοινότητα των Κρατών της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής, CELAC), προωθώντας την κοινωνική συνοχή μέσω του πολιτισμού και των τεχνών στις μεγάλες πόλεις⁴⁶.
- **Πείρα από τις Πολιτιστικές Πρωτεύουσες:** η Επιτροπή θα μοιραστεί με τις χώρες εταίρους την πείρα από τις Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης, όσον αφορά την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και, επομένως, την ενίσχυση της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης.

⁴³ http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en.htm and <http://www.worldcitiescultureforum.com/publications>

⁴⁴ Η μελέτη εντοπίζει ιδίως προτάσεις για το πρόγραμμα «Παγκόσμια δημόσια αγαθά και προκλήσεις» (30 εκατ. EUR).

⁴⁵ Έργο ΕΕ-Αφρικανικής Ένωσης «Οραματίστρια Αφρική».

⁴⁶ «Στήριξη της κοινωνικής συνοχής στις πόλεις της Λατινικής Αμερικής μέσω του πολιτισμού και των τεχνών».

- **Αστικές στρατηγικές σε ιστορικές πόλεις:** με το έργο αυτό, που χρηματοδοτείται από τον ευρωπαϊκό μηχανισμό γειτονίας, η ΕΕ στηρίζει τους δήμους στην κατάρτιση αστικών στρατηγικών για την αποκατάσταση ιστορικών πόλεων.

3.2. Προώθηση του πολιτισμικού και διαπολιτισμικού διαλόγου για ειρηνικές διακοινοτικές σχέσεις

Ο διαπολιτισμικός διάλογος, συμπεριλαμβανομένου του διαθρησκευτικού διαλόγου, μπορεί να συμβάλει στην προώθηση της ανάπτυξης δίκαιων, ειρηνικών και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνιών, οι οποίες θα εκτιμούν την πολιτισμική πολυμορφία και θα σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα. Με τη δημιουργία κοινού εδάφους και ευνοϊκού περιβάλλοντος για περαιτέρω ανταλλαγές, ο διαπολιτισμικός διάλογος μπορεί να εκτονώσει εντάσεις, να αποτρέψει την κλιμάκωση των κρίσεων, να προωθήσει την εθνική συμφιλίωση και να ενθαρρύνει νέες αφηγήσεις για την καταπολέμηση της ριζοσπαστικοποίησης. Το τμήμα αυτό περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο η ΕΕ μπορεί να προωθήσει άμεσα τον διαπολιτισμικό διάλογο μέσω διεθνών έργων πολιτιστικής συνεργασίας, συνδημιουργίας, ανταλλαγών μεταξύ των λαών, κοινωνικού διαλόγου και οικοδόμησης της ειρήνης.

α) Συνεργασία μεταξύ των πολιτιστικών φορέων

Μεταξύ των βασικών πτυχών του διαπολιτισμικού διαλόγου περιλαμβάνονται η συνεργασία, ο διάλογος και η κινητικότητα μεταξύ των πολιτιστικών φορέων και των καλλιτεχνών. Η κυκλοφορία των έργων τέχνης και των πολιτιστικών παραγωγών μεταξύ των χωρών συμβάλλει στη διάδοση νέων ιδεών, εδραιώνει άμεσους και έμμεσους δεσμούς, και προωθεί την καινοτομία. Η ενίσχυση της πολιτιστικής συνεργασίας με τους εταίρους της ΕΕ μπορεί να βοηθήσει στο άνοιγμα του «ευρωπαϊκού πολιτιστικού χώρου» σε νέους πολιτιστικούς φορείς και νέο κοινό.

- **Ενθάρρυνση της συμμετοχής στο πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη»:** μολονότι μπορούν ήδη να συμμετάσχουν όλες οι χώρες της διεύρυνσης, η Επιτροπή ενθαρρύνει τις χώρες της ΕΠΓ να ενταχθούν στο πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη» (η Γεωργία, η Μολδαβία και η Ουκρανία συμμετέχουν ήδη⁴⁷). Το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη» δίνει τη δυνατότητα στους πολιτιστικούς και δημιουργικούς φορείς από χώρες της ΕΠΓ να συνεργαστούν με τους ομολόγους τους από όλη την Ευρώπη, να αποκτήσουν πρόσβαση σε χρηματοδότηση για έργα συνεργασίας και να συμμετάσχουν σε ευρωπαϊκά πολιτιστικά δίκτυα.
- **Προώθηση του πολιτισμού στο πλαίσιο της ανατολικής εταιρικής σχέσης:** μετά την επιτυχία του προγράμματος I που διήρκεσε από το 2011 έως το 2015, το πολιτιστικό πρόγραμμα II της Ανατολικής Εταιρικής Σχέσης (στο οποίο συμμετέχουν η Αρμενία, το Αζερμπαϊτζάν, η Λευκορωσία, η Γεωργία, η Μολδαβία και η Ουκρανία) μπορεί να συμβάλει στην περαιτέρω ανάπτυξη των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων των πολιτιστικών φορέων για περίοδο τριών ετών. Σκοπός αυτού του προγράμματος είναι να στηρίξει τις περιφερειακές πρωτοβουλίες στο πλαίσιο των οποίων ο πολιτισμός συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη, την επίλυση των συγκρούσεων και τον διαπολιτισμικό διάλογο.
- **Στήριξη στο Ίδρυμα Anna Lindh:** το Ίδρυμα Anna Lindh και το δίκτυό του, με περισσότερες από 4.000 οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στις 42 χώρες της

⁴⁷ Για να συμμετάσχει πλήρως στο υποπρόγραμμα MEDIA μια χώρα πρέπει να πληροί τις απαιτήσεις που καθορίζονται στην οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων

Ένωσης για τη Μεσόγειο, αποκομίζουν όφελος από την πολιτική στήριξη και τα μέσα της ΕΕ για την προώθηση των πολιτιστικών ανταλλαγών.

β) Προώθηση της εδραίωσης της ειρήνης μέσω του διαπολιτισμικού διαλόγου

Ο διαπολιτισμικός διάλογος αποτελεί σημαντικό μέσο για την πρόληψη των συγκρούσεων και την προώθηση της συμφιλίωσης και της αμοιβαίας κατανόησης σε μετασυγκρουσιακές κοινωνίες. Η ΕΕ στηρίζει την πρακτική συνεργασία και τον διαπολιτισμικό διάλογο μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών και κοινωνιών. Στηρίζει επίσης τις διαδικασίες συμφιλίωσης μεταξύ των λαών και των μειονοτήτων. Ιδιαίτερα επιτυχημένα παραδείγματα αποτελούν η πρόοδος της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης στη διαδικασία ένταξης στην ΕΕ και οι ρεαλιστικές συμφωνίες που συνήφθησαν στο πλαίσιο του διαλόγου μεταξύ Βελιγραδίου και Πρίστινας.

- **Μηχανισμός συμβολής στη σταθερότητα και την ειρήνη (IcSP)** – η ΕΕ θα στηρίζει περισσότερο τον διαπολιτισμικό διάλογο σε καταστάσεις πριν και μετά τις συγκρούσεις.
- **Διαπολιτισμικός διάλογος της νεολαίας:** η ΕΕ θα διευκολύνει τον διαπολιτισμικό διάλογο μεταξύ των οργανώσεων της νεολαίας στην Ευρώπη και άλλα μέρη του κόσμου (μεταξύ άλλων μέσω προγραμμάτων όπως οι υποτροφίες για την κοινωνία των πολιτών των γειτονικών χωρών). Ειδικότερα, η ΕΕ θα στηρίζει τη δεύτερη φάση του νέου προγράμματος «Young Arab Voices» (που έχει πλέον επεκταθεί για να καλύπτει την ευρωμεσογειακή περιοχή), με σκοπό την εμβάθυνση του διαλόγου μεταξύ νεαρών ηγετών και εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών και την καταπολέμηση του εξτρεμισμού και της βίαιης ριζοσπαστικοποίησης.
- **Κατάρτιση των παρατηρητών των αποστολών παρακολούθησης εκλογών και του προσωπικού που πρέπει να απασχοληθεί σε μη στρατιωτικές αποστολές σταθεροποίησης:** για να εξασφαλιστεί πλήρης ενημέρωση όσον αφορά τις επικρατούσες τοπικές πολιτισμικές ευαισθησίες, θα παρέχονται μαθήματα κατάρτισης.
- **Προώθηση των πολιτισμικών δικαιωμάτων:** μεταξύ άλλων της τοπικής ταυτότητας και των δικαιωμάτων των αυτοχθόνων, καθώς και του ρόλου των υπερασπιστών των πολιτισμικών δικαιωμάτων, σύμφωνα με το Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα⁴⁸, και των δικαιωμάτων των αυτόχθονων λαών όπως ορίζονται στη Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των Αυτόχθονων Λαών (UNDRIP)⁴⁹.

3.3 Ενίσχυση της συνεργασίας στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς

Η πολιτιστική κληρονομιά αποτελεί σημαντική εκδήλωση πολιτισμικής ποικιλομορφίας η οποία πρέπει να προστατευθεί. Η αποκατάσταση και η προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς προσελκύει τουρίστες και τονώνει την οικονομική ανάπτυξη. Η συνεργασία στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στις διεθνείς σχέσεις και στις αναπτυξιακές πολιτικές όπως περιγράφεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής: «Προς μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης».⁵⁰ Δεδομένης της αυξανόμενης παγκόσμιας ζήτησης για εμπειρογνωμοσύνη και δεδομένου του

⁴⁸ <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CESCR.aspx>

⁴⁹ http://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/DRIPS_en.pdf

⁵⁰ COM(2014)477final.

γεγονότος ότι πολλά κράτη μέλη είναι πρόθυμα να μοιραστούν τις γνώσεις τους, υπάρχουν δυνατότητες για κοινή δράση με τις χώρες εταίρους προκειμένου να αναπτυχθούν βιώσιμες στρατηγικές για την προστασία της κληρονομιάς μέσω της κατάρτισης, της ανάπτυξης δεξιοτήτων και της μεταφοράς γνώσεων.

Η πολιτιστική κληρονομιά είναι εύθραυστη και συχνά απειλείται από φυσικές καταστροφές, ανθρωπογενείς καταστροφές όπως οι πόλεμοι, οι εκτεταμένες ζημιές και λεηλασίες, που ενίοτε οφείλονται σε θρησκευτικό μίσος. Τα λεηλατηθέντα πολιτιστικά αγαθά συχνά πωλούνται και τα έσοδα που προκύπτουν από τις πωλήσεις μπορεί να χρησιμοποιηθούν για να στηρίξουν τρομοκρατικές δραστηριότητες: αυτό το είδος εμπορίου υπονομεύει την παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά. Η ΕΕ θέσπισε περιοριστικά μέτρα έναντι της Συρίας και μετέφερε τις κυρώσεις του ΟΗΕ κατά του ISIL/Da'esh και της Αλ Κάιντα, καθώς και τις κυρώσεις του ΟΗΕ για το Ιράκ: στα μέτρα αυτά περιλαμβάνεται η απαγόρευση του παράνομου εμπορίου πολιτιστικών και αρχαιολογικών θησαυρών⁵¹.

- **Έρευνα για την πολιτιστική κληρονομιά:** το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020» στηρίζει την έρευνα και την καινοτομία όσον αφορά δραστηριότητες για την πολιτιστική κληρονομιά μέσω πολυεθνικών, διεπιστημονικών έργων στα οποία συμμετέχουν επίσης τοπικές και περιφερειακές αρχές, επιχειρήσεις και η κοινωνία των πολιτών, με στόχο νέες λύσεις για τη διατήρηση και διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Ευρώπη που κινδυνεύει από την κλιματική αλλαγή. Ενθαρρύνεται η συμμετοχή από χώρες εκτός ΕΕ.
- **Καταπολέμηση της εμπορίας πολιτιστικής κληρονομιάς:** η Επιτροπή προγραμματίζει νομοθετική πρόταση για τη ρύθμιση της εισαγωγής στην ΕΕ πολιτιστικών αγαθών, με βάση τα αποτελέσματα μελέτης που μόλις ξεκίνησε για τον εντοπισμό κενών στις εθνικές νομοθεσίες. Η Επιτροπή θα εξετάσει τρόπους για την ευρύτερη καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας μέσω της παράνομης διακίνησης πολιτιστικών αγαθών, ανεξάρτητα από τη χώρα προέλευσης. Μεταξύ των ενδεχόμενων δράσεων είναι η θέσπιση ενός συστήματος πιστοποίησης για την εισαγωγή πολιτιστικών αγαθών στην ΕΕ σε συνδυασμό με οδηγίες προς τους εμπλεκόμενους φορείς όπως τα μουσεία και η αγορά έργων τέχνης⁵². Η ΕΕ προτίθεται να στηρίξει την κατάρτιση τελωνειακών υπαλλήλων που διενεργούν τους συνοριακούς ελέγχους, προκειμένου να προωθήσει τον έγκαιρο εντοπισμό πολιτιστικών αγαθών και να ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ των επαγγελματιών της αγοράς έργων τέχνης για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης. Η ΕΕ θα ενισχύσει επίσης τη συνεργασία με τις χώρες εταίρους για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης πολιτιστικών αγαθών.
- **Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς:** Η Επιτροπή θα συμβάλει στις διεθνείς προσπάθειες, των οποίων ηγείται η UNESCO, να δημιουργηθεί ένας μηχανισμός ταχείας αντίδρασης για την προστασία χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς. Η Επιτροπή θα μοιραστεί επίσης με την UNESCO, μεταξύ άλλων μέσω της υπηρεσίας διαχείρισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης Copernicus, δορυφορικές εικόνες των χώρων

⁵¹ Η ΕΕ μετέφερε το καθεστώς κυρώσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ κατά του ISIL (Da'esh) και της Αλ Κάιντα (όπως ορίζεται στην ΑΣΑΗΕ 1267) και μεταγενέστερες αποφάσεις, συμπεριλαμβανομένης της απόφασης 2253 (2015) του ΣΑΗΕ. Δεδομένου ότι οι αρχαιολογικοί θησαυροί πρέπει να θεωρούνται οικονομικοί πόροι για το ISIL/Da'esh, η αγορά αυτών των αγαθών από το ISIL/Da'esh είναι παράνομη. Το Συμβούλιο μετέφερε το καθεστώς κυρώσεων του ΟΗΕ κατά του Ιράκ (το οποίο περιέχει απαγόρευση της εμπορίας αρχαιολογικών θησαυρών που αφαιρέθηκαν παράνομα) και προσαρμοσε το αυτόνομο καθεστώς κυρώσεων και περιοριστικών μέτρων της ΕΕ κατά της Συρίας ώστε να συμπεριλαμβάνει την απαγόρευση της εμπορίας των αρχαιολογικών θησαυρών που αφαιρέθηκαν παράνομα από τη Συρία.

⁵² Σχέδιο δράσης για την ενίσχυση της καταπολέμησης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, COM(2016) 50, σ. 2.

πολιτιστικής κληρονομιάς που διατρέχουν κίνδυνο, προκειμένου να αξιολογούνται οι ζημιές και να προγραμματίζεται ενδεχόμενη ανασυγκρότηση. Η ΕΕ θα διαθέτει εμπειρογνώμονες για την εκτίμηση των ζημιών της πολιτιστικής κληρονομιάς στο πλαίσιο των μέτρων αποκατάστασης μετά από καταστροφές ή συγκρούσεις. Το Περιφερειακό Ταμείο της ΕΕ για την αντιμετώπιση της συριακής κρίσης θα συμβάλει επίσης στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και την προαγωγή της πολιτισμικής ποικιλομορφίας.

4. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΕΕ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

Για να επιτύχει η συνεργασία με τις χώρες εταίρους στους τρεις προτεινόμενους άξονες εργασίας, οι ενδιαφερόμενοι φορείς της ΕΕ πρέπει να ενώσουν τις δυνάμεις τους προκειμένου να διασφαλίσουν συμπληρωματικότητα και συνέργειες. Πρόκειται για τις αρχές σε όλα τα επίπεδα, τις τοπικές πολιτιστικές οργανώσεις και την κοινωνία των πολιτών, την Επιτροπή και την Ύπατη Εκπρόσωπο (μέσω των αντιπροσωπειών της ΕΕ σε τρίτες χώρες), τα κράτη μέλη και τα πολιτιστικά τους ιδρύματα⁵³. Η ανακοίνωση του 2007 για τον πολιτισμό συνιστούσε την ανοικτή μέθοδο συντονισμού (ΑΜΣ) στον τομέα του πολιτισμού, ως απλό αλλά συγκροτημένο τρόπο για τη συνεργασία των κρατών μελών της ΕΕ σε ευρωπαϊκό επίπεδο⁵⁴. Το 2012, μια ομάδα εμπειρογνομόνων των κρατών μελών, υπό την κοινή προεδρία της Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης, εξέτασε την ανάπτυξη στρατηγικής προσέγγισης του πολιτισμού στις εξωτερικές σχέσεις της ΕΕ. Η έκθεση της ομάδας εμπειρογνομόνων τόνισε τα οφέλη της πολιτιστικής συνεργασίας της ΕΕ με χώρες εταίρους μέσω νέων, στρατηγικών τρόπων συνεργασίας με τα κράτη μέλη⁵⁵. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δρομολόγησε στη συνέχεια την προπαρασκευαστική δράση «Ο πολιτισμός στις εξωτερικές σχέσεις της ΕΕ», που υποστήριζε την «έξυπνη συμπληρωματικότητα» η οποία βασίζεται σε αμοιβαία συμφωνημένη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών, ιδίως μέσω των πολιτιστικών ιδρυμάτων και των ακολούθων που διατηρούν στο εξωτερικό, καθώς και με την κοινωνία των πολιτών⁵⁶. Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης αποτελείται σήμερα από 139 αντιπροσωπείες της ΕΕ και γραφεία που λειτουργούν σε όλο τον κόσμο και εκπροσωπούν την ΕΕ και τους πολίτες της σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι δυνατότητες συνεργασίας και συντονισμού για την προώθηση της πολιτιστικής διπλωματίας της ΕΕ είναι σημαντικές.

α) Ενίσχυση της συνεργασίας στην ΕΕ

Η συντονισμένη προσέγγιση θα επιτρέψει στους ευρωπαϊκούς παράγοντες να συνενώσουν τους πόρους τους και να επιτύχουν οικονομίες κλίμακας συνεργαζόμενοι σε χώρες εκτός ΕΕ. Πρόσφατη μελέτη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κατέδειξε τα πολυάριθμα οφέλη της στενής συνεργασίας για τις αντιπροσωπείες της ΕΕ, τα πολιτιστικά ιδρύματα και το δίκτυο

⁵³ Πρόσφατο παράδειγμα στην Τυνησία καταδεικνύει τη στενή συνεργασία μεταξύ της αντιπροσωπείας της ΕΕ, ενός πολιτιστικού ιδρύματος κράτους μέλους και των τοπικών αρχών: η Επιτροπή δρομολόγησε ένα πρόγραμμα ύψους 10 εκατ. EUR για την ενίσχυση του οπτικοακουστικού τομέα/των μέσων ενημέρωσης στην Τυνησία. Ένα άλλο έργο (4 εκατ. EUR), το οποίο διαχειρίζεται η αντιπροσωπεία της ΕΕ με την υποστήριξη του Βρετανικού Συμβουλίου, θα δρομολογηθεί εντός του τρέχοντος έτους με στόχο την προώθηση της πολιτιστικής συμμετοχής σε τοπικό επίπεδο.

⁵⁴ Από το 2008, οι ομάδες ΑΜΣ εξετάζουν ζητήματα όπως οι πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες (μεταξύ άλλων νέα επιχειρηματικά μοντέλα και εξαγωγικές στρατηγικές), η κινητικότητα των καλλιτεχνών και των επαγγελματιών του πολιτιστικού τομέα, η κινητικότητα των έργων τέχνης και η βελτίωση της πρόσβασης στον πολιτισμό με ψηφιακά μέσα.

⁵⁵ Η έκθεση αποτέλεσε επίσης τη βάση για τη συζήτηση των Υπουργών Πολιτισμού της ΕΕ με θέμα τον πολιτισμό ως ήπια πολιτική επιλογή στις 17 Μαΐου 2013.

⁵⁶ <http://cultureinexternalrelations.eu/>

EUNIC⁵⁷: τα κοινά έργα παρουσιάζουν μικρότερο κίνδυνο, έχουν μεγαλύτερο αντίκτυπο, έχουν μεγαλύτερη προβολή και προσφέρουν περισσότερες ευκαιρίες μάθησης⁵⁸.

- **Πλατφόρμα πολιτιστικής διπλωματίας:** ιδρύθηκε τον Φεβρουάριο του 2016 και χρηματοδοτείται από το μέσο εταιρικής σχέσης· τη διαχείρισή της έχει αναλάβει κοινοπραξία των πολιτιστικών ιδρυμάτων των κρατών μελών σε συνεργασία με άλλους εταίρους⁵⁹. Η πλατφόρμα θα παρέχει συμβουλές σχετικά με την πολιτιστική πολιτική, θα διευκολύνει τη δικτύωση, θα υλοποιεί δραστηριότητες με τους πολιτιστικούς φορείς, τα κράτη μέλη και τις αντιπροσωπείες της ΕΕ, θα καταρτίζει προγράμματα κατάρτισης για την πολιτιστική ηγεσία και θα συμβάλλει στην ανάπτυξη των διεθνών πολιτιστικών σχέσεων της ΕΕ.
- **Ενισχυμένη συνεργασία με πολιτιστικά ιδρύματα:** μετά από διαβούλευση με όλους τους οικείους ενδιαφερομένους, η Επιτροπή θα προτείνει εντός του τρέχοντος έτους έναν νέο τύπο εταιρικής σχέσης μεταξύ της ΕΥΕΔ, των υπηρεσιών της Επιτροπής, των εθνικών πολιτιστικών ιδρυμάτων και της κεντρικής οργάνωσής τους (εφόσον οι εντολές το επιτρέπουν) για τον καθορισμό των αρχών της πανευρωπαϊκής συνεργασίας και των αξιών στις οποίες στηρίζεται.
- **Ενίσχυση του ρόλου των αντιπροσωπειών της ΕΕ:** οι αντιπροσωπείες θα ενεργούν ως τοπικές πλατφόρμες πολιτιστικών ιδρυμάτων και άλλων φορέων για τη διευκόλυνση του συντονισμού και της συνεργασίας. Οι αντιπροσωπείες της ΕΕ μπορούν να συμβάλουν στον εντοπισμό τοπικών αναγκών και δυνατοτήτων, διασφαλίζοντας ότι οι δράσεις είναι σύμφωνες με το τοπικό πολιτιστικό πλαίσιο και ταυτόχρονα εξυπηρετούν τους στρατηγικούς στόχους της ΕΕ. Πολιτιστικά **σημεία επαφής** στις σημαντικότερες αντιπροσωπείες της ΕΕ θα διαδίδουν τις βέλτιστες πρακτικές και θα οργανώνουν για το προσωπικό μαθήματα επιμόρφωσης σχετικά με την πολιτιστική διάσταση της ανάπτυξης και των εξωτερικών σχέσεων.
- **Ίδρυση ευρωπαϊκών πολιτιστικών κέντρων:** τα κέντρα αυτά θα βασίζονται σε εταιρική σχέση μεταξύ της ΕΕ και της εκάστοτε χώρας εταίρου και θα επιτρέπουν στα πολιτιστικά ιδρύματα και άλλους φορείς να συνέρχονται και να παρέχουν υπηρεσίες στον τοπικό πληθυσμό, να συμμετέχουν σε κοινά σχέδια και να παρέχουν υποτροφίες, πολιτιστικές και εκπαιδευτικές ανταλλαγές.
- **Προώθηση της ενεργού κοινωνίας των πολιτών:** πολλοί ενδιαφερόμενοι (π.χ. κοινωνία των πολιτών, καλλιτέχνες, πολιτιστικοί φορείς, οργανώσεις βάσης) δραστηριοποιούνται στις πολιτιστικές σχέσεις μεταξύ της ΕΕ και τρίτων χωρών. Στις διμερείς σχέσεις και τα κατάλληλα θεματικά προγράμματα, η ΕΕ θα επιδιώξει, επομένως, να ενισχύσει τη στήριξή της στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στον πολιτιστικό τομέα σε χώρες εταίρους, προκειμένου να ενισχύσει τις ικανότητές τους και να διευκολύνει τις ανταλλαγές.
- **Κοινές πολιτιστικές εκδηλώσεις της ΕΕ:** η στήριξη κοινών ευρωπαϊκών πολιτιστικών δραστηριοτήτων είναι ο καλύτερος τρόπος για να ενισχυθεί η προβολή της ΕΕ σε τρίτες χώρες. Το 2017, θα δρομολογηθεί ένα νέο διετές πρόγραμμα, με προϋπολογισμό 1,5 εκατ. EUR, για τη διοργάνωση φεστιβάλ κινηματογράφου της ΕΕ

⁵⁷ Τα EUNIC (Εθνικά Ινστιτούτα Πολιτισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης) είναι ένα κεντρικό δίκτυο που περιλαμβάνει μεταξύ των μελών του 34 πολιτιστικά ιδρύματα από 28 χώρες και 100 ομάδες διάσπαρτες σε όλο τον κόσμο. <http://www.eunic-online.eu/>

⁵⁸ Μελέτη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου – Τα ευρωπαϊκά πολιτιστικά ιδρύματα στο εξωτερικό, Ιανουάριος 2016.

⁵⁹ Η ΕΥΕΔ και η Επιτροπή συμμετέχουν στη διευθύνουσα επιτροπή. Βλ. http://ec.europa.eu/dgs/fpi/announcements/news/20160401_1_en.htm.

με πιο συνεκτικό και στρατηγικό τρόπο (μετά από μελέτη που δημοσιεύθηκε το 2015) στο πλαίσιο της νέας δράσης του μέσου εταιρικής σχέσης για τη δημόσια διπλωματία σε παγκόσμιο επίπεδο⁶⁰. Επί του παρόντος, πάνω από 75 αντιπροσωπείες της ΕΕ συμμετέχουν στη διοργάνωση φεστιβάλ κινηματογράφου και άλλων εκδηλώσεων, όπως η Ευρωπαϊκή Ημέρα Γλωσσών, με βάση διάφορα επίπεδα συνεργασίας με εθνικά πολιτιστικά ιδρύματα.

- **Εστίαση στους στρατηγικούς εταίρους:** πολλοί από τους στρατηγικούς εταίρους της ΕΕ έχουν ισχυρές στρατηγικές πολιτιστικής διπλωματίας⁶¹ και η ΕΕ διατηρεί ισχυρή πολιτιστική συνεργασία με διάφορους εταίρους. Το Ευρω-Αμερικανικό Πολιτιστικό Ίδρυμα⁶² δημιουργήθηκε το 2013 για να παρέχει περισσότερο διαρθρωμένη χρηματοδότηση σε πολιτιστικά προγράμματα της ΕΕ και για να ενισχύσει τους πολιτιστικούς δεσμούς μεταξύ των ΗΠΑ και της ΕΕ (συμπεριλαμβανομένων των αντιπροσωπειών και των κρατών μελών). Στη Νότια Αφρική, η ΕΕ στηρίζει νέους καλλιτέχνες, παραγωγούς οπτικοακουστικού υλικού, μουσικούς και αθλητές. Οι διμερείς σχέσεις με την Κίνα περιλαμβάνουν τη διαπροσωπική διάσταση από το 2012⁶³.

β) Διαπολιτισμικές ανταλλαγές φοιτητών, ερευνητών και αποφοίτων

Τα προγράμματα κινητικότητας και διαπανεπιστημιακής συνεργασίας της ΕΕ αποτελούν πολύτιμα μέσα για την καθιέρωση μόνιμων ακαδημαϊκών και πολιτιστικών δεσμών, που προάγουν παράλληλα την ΕΕ στις χώρες εταίρους. Από έρευνα που διεξήγαγε το 2014⁶⁴ ο Εκτελεστικός Οργανισμός Εκπαίδευσης, Οπτικοακουστικών Θεμάτων και Πολιτισμού (EACEA) προέκρινε ότι το 54% των φοιτητών και του προσωπικού που επωφελήθηκαν από την κινητικότητα στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus Mundus εκτίμησε ότι χάρη στην εμπειρία αυτή απέκτησε περισσότερες διαπολιτισμικές γνώσεις και ικανότητες.

Η διεθνής συνεργασία στον τομέα της έρευνας χρησιμοποιεί την οικουμενική γλώσσα της επιστήμης για να διατηρεί ανοικτούς τους διαύλους επικοινωνίας και να παρέχει στους ερευνητές τη δυνατότητα να ανταλλάσσουν ιδέες, ανεξαρτήτως των πολιτιστικών, εθνικών ή θρησκευτικών καταβολών τους. Το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020», το μεγαλύτερο πολυμερές πρόγραμμα έρευνας και καινοτομίας παγκοσμίως, χρηματοδοτεί την έρευνα και την καινοτομία όσον αφορά τις πολιτιστικές σχέσεις, την επιστημονική διπλωματία και την πολιτιστική κληρονομιά. Το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020» βοηθά επίσης τις χώρες εταίρους να βελτιστοποιήσουν τη συμβολή της εκπαίδευσης στη μεγέθυνση, την κοινωνική σταθερότητα και την ανάπτυξη.

Οι ανταλλαγές νέων, η ευρωπαϊκή εθελοντική υπηρεσία⁶⁵, η κατάρτιση των νέων και των διοργανωτών δραστηριοτήτων για νέους καθώς και η μεταξύ τους δικτύωση βασίζονται στην κινητικότητα των νέων μεταξύ της ΕΕ και των γειτονικών χωρών. Το 2015, περισσότεροι από 33 000 νέοι ή διοργανωτές δραστηριοτήτων για νέους έλαβαν μέρος σε αυτές τις κοινές δραστηριότητες και το 40% περίπου ήταν από γειτονικές χώρες. Η Επιτροπή εξετάζει επί του παρόντος με ποιον τρόπο η συνεργασία στον τομέα του αθλητισμού μπορεί να συμβάλει στις διεθνείς σχέσεις, στο πλαίσιο ομάδας υψηλού επιπέδου η οποία αναμένεται να υποβάλει την έκθεσή της τον Ιούνιο του 2016.

⁶⁰ <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/european-film-festivals-unique-opportunity-eu-cultural-diplomacy>

⁶¹ Π.χ. η Κίνα, η Ιαπωνία («Cool Japan») και η Νότια Κορέα (με το νέο κύμα «Hallyu» της Νότιας Κορέας).

⁶² <http://e-acf.org/>

⁶³ http://ec.europa.eu/education/international-cooperation/china_en.htm

⁶⁴ http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/more_info/evaluations/docs/education/mundus2012-summary_en.pdf

⁶⁵ https://europa.eu/youth/EU/voluntary-activities/european-voluntary-service_en

- **Προώθηση της κινητικότητας των ερευνητών:** με τις δράσεις Μαρία Κιουρί Σκλοντόφσκα, η ΕΕ θα χρηματοδοτήσει 65 000 ερευνητές από το 2014 έως το 2020, εκ των οποίων 25 000 υποψήφιους διδάκτορες, και 15 000 ερευνητές από χώρες εκτός Ευρώπης, οι οποίοι θα μπορέσουν, έως το 2020, να αρχίσουν ή να συνεχίσουν τη σταδιοδρομία τους στην Ευρώπη.
- **Ανταλλαγή φοιτητών και διδακτικού προσωπικού και νέα κοινά έργα:** η ΕΕ προτίθεται να χρηματοδοτήσει πάνω από 150 000 υποτροφίες για φοιτητές και διδακτικό προσωπικό στην Ευρώπη και σε άλλα μέρη του κόσμου μεταξύ 2014 και 2020. Θα χρηματοδοτήσει περίπου 1 000 κοινά έργα στα οποία θα συμμετέχουν πανεπιστήμια της ΕΕ και εκτός της ΕΕ και οργανώσεις της νεολαίας μεταξύ 2014 και 2020⁶⁶.
- **Δίκτυα αποφοίτων και ευρωπαϊκών σπουδών:** η Επιτροπή θα στηρίζει τη δημιουργία ομάδων αποφοίτων Erasmus+ στις χώρες εταίρους και τη συνεργασία μεταξύ αυτών των ομάδων και των αντιπροσωπειών της ΕΕ. Στόχος είναι να συνδυαστούν οι προσπάθειες δικτύωσης σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, να στηριχθεί η ενσωμάτωση των κέντρων της ΕΕ στα 450 κέντρα αριστείας Jean Monnet και να προωθηθεί η δικτύωση μεταξύ τους. Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι ευρωπαϊκές σπουδές θα αφορούν περισσότερους από 250 000 φοιτητές ετησίως μέσω της διδασκαλίας και των δραστηριοτήτων προβολής.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το συνολικό πολιτιστικό τοπίο έχει αλλάξει ραγδαία τις τελευταίες δεκαετίες. Η ζήτηση για ανταλλαγές και διαπολιτισμική συνεργασία αυξήθηκε συμβαδίζοντας με την ψηφιακή επανάσταση. Σε έναν κόσμο που αντιμετωπίζει πολλές προκλήσεις και συγκρούσεις, ο πολιτισμός μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην υπέρβαση των διαφορών, την ενίσχυση των ευάλωτων κοινωνιών και τη βελτίωση των διεθνών σχέσεων. Η Ευρώπη θεωρείται ανά τον κόσμο ως ήπιος πλούσιος σε πολιτιστική κληρονομιά και δραστήριες δημιουργικές δυνάμεις. Ο πολιτισμός πρέπει, επομένως, να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της εξωτερικής δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η παρούσα κοινή ανακοίνωση προτείνει τρεις πυλώνες για την προώθηση εργασιών χάραξης μιας στρατηγικής της ΕΕ στον τομέα των διεθνών πολιτιστικών σχέσεων. Πρώτον, οι προτεινόμενες κατευθυντήριες αρχές της δράσης της ΕΕ αποσκοπούν στο να διασφαλίσουν ότι η δράση της ΕΕ σε αυτόν τον τομέα προάγει τα ανθρώπινα δικαιώματα, την πολυμορφία, τον διαπολιτισμικό διάλογο, τηρώντας παράλληλα την επικουρικότητα και τη συμπληρωματικότητα και διατηρώντας την πολιτική συνοχή με την προώθηση του πολιτισμού εντός του υφιστάμενου πλαισίου εταιρικής σχέσης. Ο δεύτερος πυλώνας προτείνει τρεις κύριους άξονες που θα παρέχουν το πλαίσιο για την προώθηση της πολιτιστικής συνεργασίας με χώρες εταίρους: i) στήριξη του πολιτισμού ως μοχλού βιώσιμης κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης· ii) προώθηση του πολιτισμού και του διαπολιτισμικού διαλόγου για ειρηνικές διακοινοτικές σχέσεις· iii) ενίσχυση της συνεργασίας στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο τρίτος πυλώνας προτείνει στρατηγική προσέγγιση της ΕΕ έναντι της πολιτιστικής διπλωματίας: μεταξύ άλλων, ενισχυμένη ευρωπαϊκή συνεργασία (ιδίως μεταξύ κρατών μελών της ΕΕ και αντιπροσωπειών της ΕΕ) και διαπολιτισμικές ανταλλαγές για την προώθηση των διαφόρων πολιτισμών της ΕΕ.

⁶⁶ <http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/>

Με βάση τους ανωτέρω τρεις πυλώνες, που προτείνονται στο πλαίσιο «στρατηγικής της ΕΕ στον τομέα των διεθνών πολιτιστικών σχέσεων», η στρατηγική αυτή θα συμβάλει στην ανάπτυξη διαύλων επικοινωνίας μεταξύ των λαών και των κοινωνιών. Θα συμβάλει στη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για τις πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες, ώστε να εξακολουθήσουν να αναπτύσσονται, δημιουργώντας οικονομική μεγέθυνση και θέσεις εργασίας. Θα ενισχύσει την προστασία και την προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, θα προωθήσει τον διαπολιτισμικό διάλογο και την εδραίωση της ειρήνης, θα στηρίξει την πολιτιστική παραγωγή και τον τουρισμό ως κινητήριες δυνάμεις της ανάπτυξης και της οικονομικής μεγέθυνσης και θα χρησιμοποιήσει την εκπαίδευση, την έρευνα και την επιστήμη ως παράγοντες για διάλογο και ανταλλαγές. Οι δράσεις αυτές θα πρέπει να συμβάλουν στο να καταστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση ισχυρότερος παράγοντας στην παγκόσμια σκηνή, καλύτερος διεθνής εταίρος, με μεγαλύτερη συμβολή στη βιώσιμη ανάπτυξη, την ειρήνη και την αμοιβαία κατανόηση.